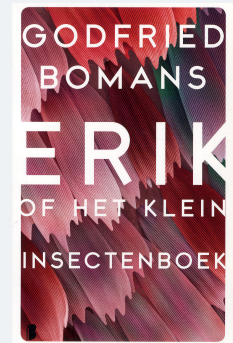

Erik of Het klein insectenboek

Zwg door Dorine
Zeker Weten Goed
30 March 2014

✓ Zeker Weten Goed

Auteur	Godfried Bomans
Genre	Sprookje, Jeugdboek
Eerste uitgave	1940
Uitgever	De Boekerij: Amsterdam
Pagina's	174

Flaptekst

Het verschil tussen mensen en insecten is niet zo groot. Dat ontdekt Erik Pinksterblom als hij op een nacht het schilderij Wollewei boven zijn bed binnenstapt. Hij komt terecht in een avontuurlijke, magische wereld van insecten die zich net als mensen gedragen. Op hun beurt willen alle insecten meer weten over de rare tweevoeter die ineens uit de lucht komt vallen en alles over hun gewoontes lijkt te weten.

Eerste zin

De kleine Erik lag, juist op het oogenblik dat dit boekje begint, in het oude bed van grootmoeder Pinksterblom met den troonhemel en de zijden kwasten, en keek over den rand van het blanke laken de schemerige kamer in.

Samenvatting

Erik Pinksterblom ligt op een avond in zijn bed. Hij heeft de volgende dag een toets en heeft alles uit zijn hoofd geleerd over insecten. Daar heeft hij het boek 'Solms beknopte natuurlijke historie' voor gebruikt.

Hij heeft het gevoel dat er iets bijzonders gaat gebeuren en opeens ziet hij dat het schilderij van zijn overgrootvader geen gewoon schilderij is. Alle personen in de schilderijen op zijn kamer beginnen te leven. Ze praten met hem en met elkaar.

Dan zegt Erik dat hij wel zou willen weten wat er in Wollewei gebeurt. Het is het schilderij dat naast zijn bed hangt en hij zelf zo genoemd heeft. Opeens wordt hij zó klein dat hij in het schilderij kan stappen. Daar wordt hij nog veel kleiner, kleiner dan menig insect.

Het eerste dier dat hij ontmoet is een wesp, waarvan hij de naam niet kan uitspreken (weps). Deze neemt hem mee naar zijn huis en familie en Erik mag daar eten. De wespen maken hem duidelijk dat het erg belangrijk is van adel te zijn en een engel te hebben. Helaas kiest Erik ervoor een gedicht voor te dragen over 'de nijvere bij' (waar wespen erg op neerkijken) en bespeelt hij een bromvlieg zo driftig, tijdens het muziekuurtje van de familie, dat de vlieg overlijdt. Daarmee verliest hij zijn aanzien en trekt verder.

Hij vliegt op de rug van een hommel, die zelf zegt filosoof te zijn, naar een hotel. Het hotel is een groot oud slakkenhuis en er wonen veel verschillende dieren. De eigenaar is een slak. De dieren hebben veel interesse voor hem en komen erachter dat Erik veel van hen af weet. Dit heeft hij natuurlijk allemaal geleerd uit 'Solms' boek. Het gaat zelfs zo ver dat de dieren aan Erik gaan vragen wat ze moeten doen, waarop hij antwoord dat ze moeten vertrouwen op hun instinct. Gewoon doen wat ze altijd hebben gedaan. Na een tijd daar gewoond te hebben vertrekt Erik op de rug van een pas ontpopte vlinder weer de weide wereld in.

Helaas wordt die vlinder verliefd en trouwt, na het voordragen van een gedicht dat hij samen met Erik gemaakt heeft, met een vlindervrouwtje. Erik staat weer alleen.

Hij loopt alleen verder en gebruikt een dennennaald als wapen, want de insecten zijn niet zo aardig meer tegen hem. Hij heeft zijn wapen hard nodig als hij een zwarte weduwe tegenkomt en haar web kapotmaakt. Gelukkig herkent hij de manier waarop zij aanvalt en steekt de dennennaald in haar lijf. Erik overleeft het en de spin niet.

Dan ontmoet hij de doodgravertjes die de spin begraven en Erik ook bijna hadden begraven. Hij mag bij één van hen eten. Daar komt hij erachter dat de doodgravertjes weten waar de lijst van het schilderij is. Ze noemen het 'den dam'. Ondertussen legt het doodgravertje nog haarfijn uit aan Erik dat de hele wereld draait om doodgravertjes.

In zijn tocht om weer naar de oppervlakte te komen ontmoet Erik een worm. Deze kan niet zien en zegt dit ook helemaal niet te hoeven kunnen, wormen zijn veel beter omdat ze alles kunnen zonder te zien. Echter, de worm raakt in de knoop en heeft toch Erik's ogen nodig om eruit te komen. Een langslappende mier biedt zijn hulp aan.

Deze mier neemt hem mee naar zijn kolonie. Erik wil graag mee want hij heeft gehoord dat al het werk stil ligt omdat de dieren zich afvragen of het wel in 'Solms' staat wat ze doen. Hij probeert ervoor te zorgen dat iedereen weer aan het werk gaat en laat ondertussen de worm ophalen door de mieren. Helaas hebben ze hem niet helemaal begrepen en brengen ze hem in wel honderd stukjes voor zijn voeten.

Dan stelt Erik voor om samen de lijst te zoeken. De mieren mogen dan bij hem logeren. Dat vinden de mieren een goed idee en met elkaar trekken ze eropuit. Helaas komt Erik terecht in een enorme veldslag met een ander mierenleger. Net op het moment dat er iets in zijn ogen gespoten wordt en hij dat eruit wil wrijven merkt hij dat hij weer in zijn bed zit.

Hij kleed zich aan en loopt naar beneden, maar niets is veranderd. Op school maakt hij de toets met de kennis die hij heeft maar de juf vindt het maar raar en hij moet zelfs nablijven. Erik heeft nooit meer meegemaakt dat de schilderijen gingen leven. Maar in het dagelijks leven vergelijkt hij veel mensen met de verschillende insecten die hij heeft ontmoet.

Motto

Noi tutti siamo esiliati, viventi entro

le cornici di uno strano quadro.

Chi sa questo, vive da grande. Gli altri sono insetti.

Wij zijn alle ballingen, levend binnen de lijsten van een vreemd schilderij.

Wie dit weet, leeft groot. De overige zijn insecten

- Leonardo da Vinci -

(in een brief aan Gabriele Piccolomini)

Dit motto sluit aan bij het verhaal. Erik leert heel veel van zijn tijd bij de insecten. Hij leert ze kennen met al hun eigenschappen en kan daar ook de menselijke eigenschappen aan koppelen als hij later groot is. Hij weet alles te relativeren omdat hij als het ware boven zichzelf uit kan kijken, hij kent het grotere geheel nu hij als kleinste wezen heeft geleefd.

Personages

Erik

Erik is een nieuwsgierige en dappere jongen. Hij houdt het meer dan drie weken vol in een land waar hij niemand echt kent en waar hij zelf moet overleven. Dit, terwijl hij onderweg heel wat fouten maakt en dieren beledigd. Toch weet hij terug thuis te komen en zet al zijn kennis in op zijn toets. Helaas kan de juf niet weten dat Erik meer weet dan in 'Solms' staat. Erik begrijpt dat hij dit voor zichzelf moet houden en als hij ouder is gebruikt hij zijn kennis om mensen te vergelijken met de insecten.

De wesp

De wesp was in eerste instantie erg aardig tegen Erik. Hij nodigde hem thuis uit en vroeg direct of hij van adel was, want dat vond de wesp heel belangrijk. Toen uiteindelijk bleek dat Erik dit waarschijnlijk niet was, was hij niet meer zo aardig.

De slak

De slak was erg traag, in het vooruitkomen maar ook in denken. Hij was erg aardig tegen Erik maar was ook erg eigenwijs. Hij vond het moeilijk Eriks raad aan te nemen.

De vlinder

De vlinder was erg vrolijk en vrij. Hij wilde graag vliegen en nam Erik mee.

De worm

De worm was erg eigenwijs en vond dat hij anderen niet nodig had. Ogen waren voor de mindere dieren, wormen konden alles zonder ogen, dus waarom had je ze nodig?

De doodgravertjes

De doodgravertjes vonden dat alles om hen ging en dat de dood het beste was.

De mieren

De mieren waren erg ijverig en sloegen hierin door tijdens het vechten, ze verloren hun eigenlijke doel.

De hommelmel

De hommelmel was een echte nadenker en gaf zichzelf het idee dat hij erg slim was en een echte filosoof.

Quotes

"U bent niet zeer gelukkig, meneer. Sprak meneer P. die intusschen weer was binnengekomen. U doet voortdurend rare dingen."

Bladzijde 44

"Was Erik een gewoon insect geweest, dan had hij in zijn angst en wanhoop spoedig zijn heele lijf met den draad in aanraking gebracht - en ware hij verloren geweest. Maar hij was een buitengewoon insect: hij was een mensch."

Bladzijde 95

Thematiek

Fantasie en werkelijkheid

In dit boek wordt er een duidelijk verband gelegd tussen de fantasiewereld van Erik en de werkelijkheid. Zo leert hij in de fantasiewereld alle insecten en hun specifieke kenmerken kennen en kan dit in de echte wereld, de werkelijkheid, koppelen aan de verschillende mensen die hij leert kennen. De juf van zijn school kan alleen maar zeggen dat hij fantaseert over de insecten terwijl het voor Erik wel degelijk werkelijkheid is geweest. Daarom is \\\'fantasie en werkelijkheid\\\' het thema van dit boek.

Motieven

Mens en dier (relatie)

De overeenkomst tussen de eigenschappen van de dieren en de eigenschappen van mensen worden in dit boek heel mooi weergegeven. Erik leert ze kennen en kan later mensen koppelen aan insecten.

Dromen

Erik heeft de droom om iets moois mee te maken, iets bijzonders. De schilderijen in zijn kamer zorgen er wel voor dat dit gebeurt.

Motto

Noi tutti siamo esiliati, viventi entro

le cornici di uno strano quadro.

Chi sa questo, vive da grande. Gli altri sono insetti.

Wij zijn alle ballingen, levend binnen de lijsten van een vreemd schilderij.

Wie dit weet, leeft groot. De overige zijn insecten

- Leonardo da Vinci -

(in een brief aan Gabriele Piccolomini)

Dit motto sluit aan bij het verhaal. Erik leert heel veel van zijn tijd bij de insecten. Hij leert ze kennen met al hun

eigenschappen en kan daar ook de menselijke eigenschappen aan koppelen als hij later groot is. Hij weet alles te relativieren omdat hij als het ware boven zichzelf uit kan kijken, hij kent het grotere geheel nu hij als kleinste wezen heeft geleefd.

Trivia

Een bijzondere tegenstelling in dit boek is dat als alle dieren weten van het boek van Solms, ze willen weten of ze het goed doen. Dit terwijl Erik juist vindt dat een instinct zo handig is. Wat je niet hebt, is graag wat je wil.

Titelverklaring

Het boek gaat over Erik maar is in zichzelf eigenlijk ook een klein insectenboek, net zoals het boek van 'Solms'. Daarom heet het boek 'Erik of Het klein insectenboek' (waarbij 'of' ook kan worden gezien als 'ofwel'). 'Het klein insectenboek' is een soort ondertitel of alternatieve titel.

Structuur & perspectief

Het verhaal is geschreven vanuit het perspectief van de alwetende verteller. Bomans heeft het verhaal verdeeld over dertien hoofdstukken die als naam de nummering aanhouden ('hoofdstuk 1, hoofdstuk 2'). Wat bijzonder is aan dit boek is dat aan het begin van elk hoofdstuk een korte samenvatting weergegeven wordt van wat er in dat hoofdstuk gaat gebeuren. Bijvoorbeeld voor hoofdstuk 13:

'Erik rukt aan het hoofd der mieren naar een ruimere wereld op. Hij maakt een verschrikkelijken veldslag mee. Terug onder de mensen. Zij vallen hem bitter tegen.'

Alle hoofdstukken hebben ongeveer dezelfde lengte.

Decor

Het verhaal speelt zich korte tijd af in de kamer van Erik; het moment dat hij moet gaan slapen en het moment dat hij net weer terug is uit Wollewei.

Het speelt zich aan het einde van het verhaal ook af op school, waar hij een toets moet maken en moet nablijven.

Het meest speelt het verhaal zich af in de wereld van Wollewei. Hier bezoekt Erik de huizen van wespen, het slakkenhotel, de vlinders, doodgravers en mieren.

Van het begin tot het eind van het verhaal verlopen er ongeveer 4 weken of één nacht. Erik is iets meer dan drie weken in het schilderij Wollewei maar in werkelijkheid is dat maar één nacht.

Stijl

Godfried Bomans heeft een prachtige schrijfwijze waarbij hij veel gebruik maakt van mooie omschrijvingen en veel woorden die te maken hebben met sfeer of uitstraling, zoals in dit stukje:

Ook de andere meubeltjes uit het vertrek waren uiterst teer van maaksel, sommige gesneden uit een wit lelie-blad, andere gevormd uit pure bijenwas. Het rook er heerlijk frisch en zuiver, zoo heerlijk dat Erik er heelemaal blij om werd dat er zoo iets blanks en ongerepts bestaan kon. De wanden waren samengesteld uit dunne rozenblaren, zoodat van alle kanten het rose licht overvloedig naar binnen viel; en juist deze zachte, gelijkmatige schijn waarin alles baadde, gaf het kamertje iets oneindig broos, alsof men slechts behoefde te zuchten en alles zou ineen breken.

Daarnaast maakt Bomans gebruik van herhalingen. Ook zie je dat Bomans vaak gebruik maakt van de litotes:

'Hij voelde zich waarlijk schuldig, en hij geneerde zich niet weinig over zijn afkomst'.

Een litotes is een omschrijving door het tegenovergestelde te gebruiken in de vorm van een ontkenning. Zoals ' Hij geneerde zich niet weinig', of 'Dat was niet erg slim van je.'

Slotzin

Vaart allen wel, houdt altijd de lijst in het oog- en bekommert U niet te zeer om honing.

Beoordeling

Erik of het klein insectenboek is een prachtig boek! Heel mooi beeldend geschreven en door de 'oude taal' alleen maar leuker. Het verhaal over Erik in de insectenwereld is goed bedacht en de vergelijking met mensen schemert al door het verhaal heen terwijl je het leest. Het is een sprookje dat nog steeds leuk is om te lezen; het is een plezier om te lezen.

Recensies

"Het was meteen een succes en is eindeloos herdrukt. De diverse voorwoorden staan achter in het boekje. Als je die tijd echt wil proeven, moet je die lezen."

<http://www.ncrvgids.nl/mi...sectenboek>

"Het zijn allemaal leuke en aardige ontmoetingen. Op een ongelukkige regenworm die helaas in de knoop raakt en het er niet levend afbrengt en een vervaarlijke spin die Erik naar het leven staat na blijft alles van een kinderlijke lichtheid. Daarbij is het verhaal ook opgetekend door een uitleggerige alwetende verteller (met negentiende-eeuwse inleidende tekstjes die bij ieder hoofdstuk samenvatten wat er volgt."

<http://www.tzum.info/2013...ectenboek/>